
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ В СФЕРІ НАУК ПРО ЗЕМЛЮ

Василь ФЕСЮК

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ірина МОРОЗ

Луцький національний технічний університет

ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД В МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУК ПРО ЗЕМЛЮ

Реалії розвитку суспільства, суспільних відносин та науки в наш час змушують переглянути підходи до традиційної методології наукових досліджень. З'являються нові підходи, що вимагають перебудови концепції організації самого дослідницького процесу. Не обходить ця тенденція і науки про Землю. Особливо, коли мова йде про регіональний і локальний рівень дослідження.

Одним із таких підходів є проєктний підхід. Він стає чимдалі поширенішим методом вирішення різноманітних завдань та реалізації стратегій в різноманітних галузях людської діяльності. В найбільш загальному випадку під **проєктом** розуміють послідовність взаємопов'язаних операцій, спрямованих на досягнення важливого конкретного результату протягом обмеженого часу при встановлених ресурсних обмеженнях [1].

З технологічної точки – проєкт – унікальний набір скоординованих робіт заданого (погодженого) змісту з визначеними початковою і кінцевою датами, обмеженими вартістю і часом реалізації, які однозначно забезпечують досягнення запланованих цілей. Проєкти іноді ділять на підпроєкти, якими легше керувати. Підпроєкт – це серія взаємопов'язаних робіт і заходів, відносно незалежних щодо основної частини проєкту [3].

Кожен науковий проєкт володіє наступними властивостями:

- спрямований на досягнення конкретних, чітко визначених цілей;
- координує виконання взаємопов'язаних загальною ієрархією проєкту дій;
- обмежений у часі, з чітко визначеним початком і кінцем;
- обмежений у ресурсах, наперед визначених умовами і завданнями;
- унікальний завдяки авторському баченню вирішення проблеми.

Саме ці властивості відрізняють проєкти від інших видів управлінської діяльності.

Спрямованість на досягнення цілей. Важливою рисою управління проєктами є чітке визначення та формулювання його цілей, починаючи з вищого рівня і завершуючи найбільш деталізованими цілями і завданнями. Розрізняють цілі стратегічні і оперативні. Проєкт, як правило, ставить перед собою багато цілей різного рівня. Реалізація проєкту є процесом поступового досягнення цілей все більш високого рівня, а закінчення – досягненням кінцевої мети.

Скоординоване виконання взаємозалежних дій. Досягнення мети проєкту можливе лише за умови координації виконання окремих дій (активностей), порушення координації спричинить неузгодженість дій, результатів та цілей, що приведе до неможливості виконання або неякісного виконання проєкту і, відповідно, досягнення поставленої мети. Існує багато методологій, що визначають формат координації. Деякі з них запозичені наукою з проєктного менеджменту, деякі – із сфери ІТ. Наприклад, Waterfall, Agile, Skrum тощо.

Обмежена тривалість у часі. Перед початком реалізації проєкту встановлюються чіткі дедлайни. Проєкт закінчується, коли досягнуті його основні цілі. Для відстеження своєчасності реалізації проєкту і ефективності управління складають відповідні графіки (наприклад, діаграми Ганта) і дотримуються їх.

Унікальність. Проєкти – це заходи, певною мірою неповторні й одноразові. Кожен з них має чітко визначені і унікальні мету, завдання. З наукової точки зору це стає можливим внаслідок виділення багатьох предметів для одного й того ж об'єкту дослідження. Хоча, наприклад, іноді в умовах грантових конкурсів вимагається досягнення мультиплікаційного ефекту, тобто можливості повторити проєкт в дещо інших умовах, для іншої території іншими

виконавцями.

Обмеженість ресурсів (фінансових, праці, інших) передбачає отримання максимального ефекту від реалізації проєкту при використанні мінімальної кількості ресурсів завдяки оптимальній організації і управлінню.

Метою проєкту є досягнення бажаного та обґрунтованого результату, вирішення конкретної проблеми у встановлені терміни і при заданих умовах реалізації проєкту. Тому постають нагальні завдання:

- чітке визначення результатів діяльності на певний термін (кінцевий і проміжний);
- чітке визначення критеріїв ефективності реалізації проєкту (так званих КРІ – Key Performance Indicators – вимірюваних (кількісних) показників діяльності, за допомогою яких оцінюють ступінь досягнення цілей або оптимальності процесу, його результативність і ефективність);
- кількісна оцінка результатів діяльності, встановлення відповідності КРІ;
- в разі якщо результати не досягнуті, визначення причин, аналіз чи вони можуть бути досягнуті при визначених ресурсах;
- означення умов і ресурсів, за яких ці результати можуть бути досягнуті.

З досвіду практичної наукової діяльності можемо констатувати, що напрямами найбільш частого використання проєктного підходу є грантові проєкти, науково-технічні послуги, що надаються кафедрами ЗВО господарюючим суб'єктам, органам місцевої влади та самоврядування, громадським організаціям.

Література:

1. Кирильчук А.А., Наконечний Ю.І. Методологія та організація досліджень в науках про Землю. Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 214 с.
2. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
3. Фесюк В.О. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2022. 126 с.

Зоя КАРПЮК

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Василь ФЕСЮК

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНА СПАДЩИНА ВОЛИНИ: СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Охорона природної спадщини, зокрема геологічної, популяризація геологічних пам'яток – геолого-геоморфологічних об'єктів, що мають значну науково-освітню, естетичну та геотуристичну цінність, набуває сьогодні все більшої актуальності, бо об'єкти геологічної спадщини досить вразливі до природних геологічних процесів та антропогенного тиску. У багатьох європейських країнах найуспішнішим у сфері збереження і популяризації природоохоронним територіям надається статус геопарків. Ця категорія збереження геолого-геоморфологічної спадщини почала впроваджуватися із розробкою ЮНЕСКО Програми розвитку геопарків (затверджена у 1999 р.).

Західний регіон України характеризується значною георізноманітністю та має давні традиції збереження, туристичного й освітнього використання об'єктів геоспадщини. На базі існуючих геологічних пам'яток, національних природних і регіональних ландшафтних парків та природних заповідників на Заході України запропоновано створити низку національних геопарків: два геопарки в Українських Карпатах («Скелясті Бескиди», «Вулканічні Карпати»), три геопарки на Поділлі («Викопний бар'єрний риф», «Гіпсовий карст Поділля», «Дністровський каньйон»), один на Західному Поліссі («Долина річки Случ»), а також